

N:o 42.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Mars 1873, kl. 5 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, med förslag till förordning angående verkställighet, i vissa fall, af straff, ådömdt genom icke lagakraftegande utslag; Gifven Stockholms Slott den 28 Mars 1873.

Då häkte, hvori någon, såsom misstänkt för brott, hålles, ej kan anses såsom straff, utan endast såsom en för det allmänna rättstillståndets upprätthållande nödig säkerhetsåtgärd, synes den häktade ega rättmätiga anspråk att häktningen, hvilken för honom medför ett ofta känbart lidande, icke blifver långvarigare än det afsedda ändamålet oundgängligen kräfver. Det måste derföre vara statens pligt att träffa sådana anordningar, hvarigenom tiden för häktningens fortvaro i möjligaste mån förkortas; och i sådant afseende är det af vigt att det angående den häktade meddelade utslag så fort omständigheterna det medgifva till verkställighet befordras. För närvarande är genom Kongl. brefvet den 16 December 1819 stadgadt, att, då en tilltalad, efter erhållen del af det angående honom gifna utslag, förklarar sig dermed nöjd och vid ett sådant förklarande förblifver, samt fråga ej heller eger rum om högre ansvar, än hvartill dömdt blifvit, hinder för verkställigheten af samma utslag icke bör möta deraf, att tiden för ändringssökande ännu icke förflutit. Då verkställigheten sålunda gjorts beroende deraf, att fråga ej eger rum om högre ansvar, är nämnda stadgande icke tillämpligt i de fall, då åklagare eller målsegare besvara sig öfver utslaget, utan måste i dessa icke sällan förekommande fall, intill dess slutlig dom hinner meddelas, fången i häktet kvarhållas, till ökad lidande för honom sjelf och till kostnad för staten, som under tiden måste besörja hans underhåll. Med anledning häraf och under anmärkning tillika, att förenämnda bestämmelse, hvarigenom fången lemnades frihet att

ena dagen förklara sig med utslaget nöjd samt begynna straffet, och andra dagen återkalla sitt förklarande och afbryta bestraffningen, vore olämplig, har Riksdagens Justitie-ombudsman uti underdånig skrifvelse den 31 October 1870 hemställt om borttagande ur ofvan åberopade Kongl. bref af de der för straffets bringande till verkställighet förutsatta vilkor, att den tilltalade förblef vid sitt förklarande att han med den ådömda bestraffningen åtnöjdes och att fråga icke vore om straffets skärpning, så att följaktligen det ådömda straffet skulle kunna verkställas, så snart den dömde dermed förklarade sig nöjd.

Kongl. Maj:t, som anser att ett sådant förfaringssätt skulle i många fall medföra väsendtliga fördelar såväl för den häktade, som för staten, samt att de oegentligheter, som derigenom undantagsvis kunde uppstå, äro af underordnad vigt, vid jemförelse med de stora olägenheter, nu gällande bestämmelser föranleda, har derföre låtit utarbete ett lagförslag i ofvan antydda syftning; och vill Kongl. Maj:t alltså, med öfverlemnande af Högsta Domstolens och Stats-Rådets i frågan hållna protokoll, jemlikt § 87 Regeringsformen, föreslå Riksdagen antagande af följande:

Förordning angående verkställighet i vissa fall, af straff, ådömdt genom icke lagakraftgående utslag.

Med ändring af hvad lag och författningar innehålla häremot stridande, förordnas som följer:

1 §.

Har den, som blifvit dömd till straffarbete på viss tid eller till fängelse och skall hållas häktad i afbidan derå att det öfver honom fällda utslag vinner laga kraft, icke besvarat sig öfver utslaget inom den för ändringssökande föreskrifna tid, eller har han före besvärstidens utgång, i den ordning 2 § bestämmer, förklarat sig nöjd med utslaget och villig att undergå den ådömda bestraffningen; då bör straffet genast gå i verkställighet utan hinder af åklagares eller målsegandes besvär.

Är utslaget af domstolen understäldt högre Rätts pröfning, eger hvad nu sagdt är ej tillämpning.

2 §.

Vill häktad afgifva sådant förklarande, hvarom i 1 § är nämndt; bör det ske inför Konungens Befallningshafvande, derest den häktade förvaras i länsfängelset, men i annat fall inför Tillsyningsmannen eller Föreståndaren vid häktet i vittnens närvaro; dock må förklarandet ej gälla med

mindre den häktade inom fängelset haft minst två dagars betänketid efter det underrätts utslag för honom afkunnades eller öfverrätts utslag blef honom delgifvet. Förklarande, som skett i öfverensstämmelse med hvad nu är sagdt, må icke återkallas.

3 §.

Varder straff, hvars verkställighet börjat, af öfverrätt skärpt, skall bestraffningen ändock fortgå enligt underrättens utslag, till dess den häktade, på sätt ofvan sägs, förklarar sig nöjd med öfverrättens utslag, eller detta eljest emot honom vunnit laga kraft.

4 §.

Då fängelsestraff, som den häktade undergått, skall å straffarbete afräknas, förfares enligt de i 4 Kap. 6 § Strafflagen stadgade grunder.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

Axel Adlercreutz.

Transsumt af Protokollet öfver Justitie-departementens-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott Fredagen den 24 Januari 1873.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Adlercreutz*,
 Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
 Statsråden: *Bredberg*,
Berg,
Friherre Leijonhufvud,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström,
Friherre Alströmer,
Weidenhielm.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern anmälde i underdånighet följande af den inom Justitie-departementet inrättade lagbyrå uppgjorda lagförslag, nemligen:

1:o Förslag till Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående straffs befordrande till verkställighet i vissa fall.

Med ändring af hvad lag och författningar innehålla häremot stridande, förordnas som följer:

1 §.

Har den, som blifvit dömd till straffarbete på viss tid eller till fängelse och skall hållas häktad i afbidan derå att det öfver honom fällda utslag vinner laga kraft, icke besvärat sig öfver utslaget inom den för ändringsökande föreskrifna tid, eller har han före besvärstidens utgång, i den ordning 2 § bestämmer, förklarat sig nöjd med utslaget och villig att undergå den ådömda bestraffningen, då må straffet genast gå i verkställighet utan hinder af åklagares eller målsegandes besvär.

Är utslaget enligt lag underställt högre Rätts pröfning, eger hvad nu sagdt är ej tillämpning.

2 §.

Vill häktad afgifva sådant förklarande, hvarom i 1 § är nämndt, bör det ske inför Konungens Befallningshafvande, derest den häktade förvaras i länsfängelset, men i annat fall inför Tillsyningsmannen eller Föreståndaren vid häktet i vittens närvaro; dock må förklarandet ej gälla med mindre den häktade inom fängelset haft minst två dagars betänketid efter det underrätts utslag för honom afkunnades eller öfverrätts utslag blef honom delgifvet. Förklarande, som skett i öfverensstämmelse med hvad nu är sagdt, må icke återkallas.

3 §.

Varder straff, hvars verkställighet börjat, af öfverrätt skärpt, skall bestraffningen ändock fortgå enligt underrättens utslag till dess den häktade, på sätt ofvan sägs, förklarar sig nöjd med öfverrättens utslag, eller detta eljest emot honom vunnit laga kraft.

4 §.

Då fängelsestraff, som den häktade undergått, skall å straffarbete af-räknas, förfares enligt de i 4 Kap. 6 § Strafflagen stadgade grunder.

5 §.

Bestraffning, hvilken är ådömd den som icke hålles häktad, må utan afbidan på besvärstidens utgång gå i verkställighet, derest såväl den dömde som åklagare och målsegrande förklarar sig nöjde med utslaget.

Jemte förestående förslag anmäldes i underdånighet de dertill hörande motiver, som finnas detta protokoll bilagde.

Uppå tillstyrkan af Stats-Rådet behagade Hans Maj:t Konungen i nåder förordna, att öfver ifrågavarande förslag Högsta domstolens utlåtande skulle för det ändamål § 87 Regeringsformen omförmäler genom note ur protokollet infordras.

Ex protocollo

C. J. E. Åkerstedt.

Transsumt.

Till Hans Excellens Justitie-statsministern.

Sedan Riksdagens Justitie-ombudsman i underdåniga skrivelser den 31 Oktober 1870 och den 27 December 1871, med förmålan hurusom han under utöfningen af sitt embete mer och mer kommit i erfarenhet af att gällande lagstiftning rörande straffs verkställande och dermed sammanhang egande ämnen i vissa delar vore otydlig, i andra för sitt ändamål mindre lämplig och slutligen i några alldeles ofullständig, gjort hemstallan, bland annat, om nya eller förändrade stadganden dels i syfte att påskynda den tidpunkt, då häktad kunde få börja undergå det honom ådömda straff, dels derom att någon del af den ransakningstid, som förflyter före underrättens utslag, eller efter detta utslags meddelande, möjligen kunde få afräknas från strafftiden; så har Eders Excellens till oss öfverlemnad dessa skrivelser jemte Fångvårdsstyrelsens deröfver afgifna utlåtanden tillika med bemälda Styrelsens underdåniga skrifvelse den 6 November 1871 angående utsträckning af tiden för cellstraffs användande; och hafve vi, med anledning häraf, uppgjort förslag:

a) till Kongl. förordning angående straffs befordrande till verkställighet i vissa fall;

— — — — —
 Då dessa förslag nu öfverlemnas, få vi tillika i korthet angifva skälen för de föreslagna stadgandena, i de delar sådant möjligen kan vara af nöden.

A) *Förslaget till Kongl. förordning angående straffs befordrande till verkställighet i vissa fall.*

Enligt det nu gällande Kongl. Brefvet den 16 December 1819 är det väl medgifvet, att utslag angående tilltalad må utan afbidan på besvärstidens utgång befordras till verkställighet så snart den tilltalade förklarar sig nöjd med utslaget; men härvid är stadgadt såsom vilkor dels

att den tilltalade förblifver vid sitt nämnda förklarande, dels att fråga ej, till följd af besvär af åklagare eller målsegande, eger rum om högre ansvar än hvar till dömdt blifvit. Justitie-ombudsmannen har, för befordrande af skyndsammare verkställighet af utslag angående häktade, hemställt att dessa inskränkande bestämmelser må borttagas.

Strängt taget är utan tvifvel riktigast, att straff ej får verkställas, med mindre att utslaget vunnit laga kraft samt straffet sålunda blifvit till art och storlek slutligen bestämdt; och det kan ifrågasättas, huruvida det vore lämpligt att afvika från denna regel, och om det ej vore bättre att söka förekomma olägenheterna af en onödigt förlängd häktningstid, så i förevarande som i andra fall, genom att, medelst förbättringar i lagstiftningen och kontroll å lagtillämpningen, så mycket som möjligt dels söka inskränka fallen då häktning kan komma i fråga, dels påskynda ransakningarne och förkorta den tid, som åtgår för att utslag angående häktad må vinna laga kraft eller blifva af högre Rätt pröfvadt.

Men äfven härvid möta flera svårigheter, synnerligast derigenom att väsentliga förbättringar af rättegångsordningen angående häktade svårigen kunna åstadkommas utom i samband med processordningens omarbetande i allmänhet, och att hos oss stora hinder för åstadkommande af en skyndsam process ligga uti saknaden af permanenta domstolar på landet samt den omständigheten att i en stor del af riket afstånden till domstolarne äro särdeles stora och befolkningen är glest spridd på en stor yta.

Då det i följd häraf icke så hastigt torde låta sig göra att åstadkomma ofvan omförmälda förbättringar, och dessutom, äfven efter det sådana blifvit införda, fall alltid måste förekomma, då det vore önskligt att de häktade kunde straxt efter utslagens afkunnande få ingå på bestraffning, torde det ej vara skäl att, i afvaktan på mera genoin gripande lagförbättringar, undanskjuta hvad som nu blifvit ifrågasatt.

Det har derföre blifvit föreslaget, att, när häktad antingen icke besvärat sig öfver det angående honom gifna utslag inom den för ändrings sökande föreskrifna tid eller ock före besvärstidens utgång förklarar sig nöjd med utslaget och villig att undergå den ådömda bestraffningen, straffet genast må gå i verkställighet utan hinder af åklagares eller målsegandes besvär. Detta medgifvande kan emellertid icke ega tillämpning i det fall att utslaget är af domstolen understäldt högre Rätts pröfning; och det har icke heller ansetts böra utsträckas till dem, som äro dömda till straffarbete på lifstid, enär för den, som i allt fall under hela sin lefnad skall hållas i fängelse, någon mildring genom det föreslagna för-

farandet icke kan antagas uppstå. För åtnjutande af förmånen att straxt få börja bestraffningen har uppställts såsom villkor att den häktade ej blott är villig undergå straffet, utan ock förklarar sig nöjd med utslaget äfven i öfriga delar.

God ordning fordrar att, när en häktad afgifvit ett sådant förklarande, som nyss är nämndt, och i följd deraf fått börja sitt straff, förklarandet sedermera icke må återkallas eller straffet afbrytas. Men innan den häktade tillåtes afgifva ett för honom så viktigt förklarande, är det nödigt att han haft tillräckligt rådrom att i lugn inom fängelset noga betänka sig; och förklarandet bör afgifvas med iakttagande af sådana formaliteter att något tvifvel icke må finnas om dess verklighet eller derom att det skett fullkomligen frivilligt.

Sedan den häktade börjat undergå bestraffningen kan inträffa, att straffet till följd af åklagares eller målsegrundandes besvär af Hofrätten skärpes. Sker detta med bibehållande af samma straffart, uppstår ingen svårighet. Blir åter denna ändrad, torde ändock straffet böra fortgå enligt underrättens utslag ända till dess straffarten genom lagakraftegande beslut blifvit slutligen bestämd. Nedsättning till mildare straffart än den i underrättens utslag bestämda kan icke ega rum, när den häktade förklarat sig nöjd med detta utslag. För den händelse åter att ändring sker genom straffets skärpande, lärer det få anses gifvet, att den häktade skall njuta afräkning för den bestraffning han redan utstått, så att något uttryckligt stadgande härom icke erfordras. För sådan afräkning, då den skall ega rum vid straffets förändring från fängelse till straffarbete, är i förslaget hänvisadt till de i 4 kapitlet 6 § strafflagen stadgade mättingsgrunder.

Då den i 1 § af förevarande förslag afsedda anordning hvilat på förutsättningen att den dömda fortfarande hålles häktad, har särskild föreskrift icke ansetts behöflig för det fall, att det ådömda straffet är till fullo utståndet innan högre Rätts utslag meddelas. Det är nemligen klart att fången i det omförmälda fallet förblifver i häkte, såvida ej den högre Rätten annorlunda bestämt.

Enär fall förekomma, då det kan vara af vikt att äfven personer, som icke äro häktade, få innan besvärstidens slut undergå dem ådömd bestraffning, har det ansetts nödigt att i förslaget införa ett stadgande jemväl härom. I afseende å dem torde dock bestraffningen i sådant fall icke böra få gå i verkställighet, med mindre att ej blott den dömda utan ock hans vederparter förklarat sig nöjde med utslaget, så att detta kan anses såsom lagakraftvunnet å ömse sidor. Det har ej syntts lämpligt eller

eller behöfligt att på förhand bestämma någon viss form för afgifvandet af dessa förklaranden, utan torde det böra bero på vederbörande myndigheters eller tjenstemäns bedömande huruvida verkligheten af ett sådant förklarande kan anses vara ådagalagd eller ej.

Stockholm i Januari 1873.

Alb. Lindhagen.

Axel Örbom.

L. Annerstedt.

Ex officio:

C. F. W. Lamberg.

*Utdrag af Särskildt Protokoll öfver Justitie-ärenden, hållet uti
Kongl. Maj:ts Högsta Domstol Tisdagen den 4 Mars
1873.*

Första rummet.

Närvarande:

Justitieråden *Cramér,*
Almqvist,
Bolin,
Rabe,
Olivecrona,
Lagerstråle,
von Segebaden.

Sedan, jemlikt Högsta Domstolens beslut den 12 sistlidne Februari, vid föredragning af det till dess utlåtande remitterade förslag till Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående straffs befordrande till verkställighet i vissa fall, förslaget för närmare granskning emellan Högsta Domstolens ofvanbemälde Ledamöter cirkulerat, företogs ärendet nu till afgörande; varande ifrågavarande förslag af den lydelse, som i bilagan till detta protokoll förmäles.

Högsta Domstolen fann ifrågavarande lagförslag hufvudsakligen gifva anledning till följande anmärkningar:

att, då i gällande straff- och fängelse-lagar bestämd skilnad är uppdragen emellan straffarbete och fängelse, såsom straff af olika art, samt strafflagen icke tillåter, att den svårare straffarten — straffarbete — må öfvergå till den lindrigare — fängelse —, härmed icke öfverensstämmer att låta på den dömdes val ankomma att få till större eller mindre del

eller möjligen helt och hållet försona sitt brott med längelse i stället för straffarbete, hvilket dock enligt förslaget kunde inträffa i den händelse att ålagdt fängelse finge, utan hinder af åklagares eller målsegandes besvär, genast på den dömdes önskan verkställas, men högre Rätt ådömde straffarbete i stället för fängelse;

att, ehuru visserligen det i allmänhet skulle lända den dömda till förmån att få i de fall, förslaget afser, genast, utan hinder af åklagares eller målsegandes besvär, undergå ålagd bestraffning, motsatsen likväl kunde inträffa, när högre rätt, i anledning af åklagares eller målsegandes besvär, i anseende till förelupna rättegångsfel eller af annan orsak, upphäfde det fällda utslaget samt återförvisade målet till ny ransakning och dervid sådana omständigheter yppades, att den tilltalade blefve frikänd från allt ansvar, eller dömd till ringare bestraffning än förut, hvadan och då i dessa händelser ett oförtjent straff skulle drabba den tilltalade, det äfven ur annan än ofvan först anförda synpunkt icke torde vara riktigt att afvika från den nu, utan annat undantag, än som medgifvits genom Kongl. Brevet den 16 December 1819, gällande regeln, att straff endast få verkställas på grund af laga kraft egande utslag;

att i de fall, då den dömda, sedan han begynt undergå ådömd bestraffning, men innan ännu tiden för besvärs anförande öfver det fällda utslaget tilländagått, antingen finge tillgång till bevisning, som, om den förebragts, möjligen föranledt till befrielse för honom från allt ansvar eller till ringare straff, än det ådömda, eller erhöle upplysning, att sådan gerning som den, för hvilken han dömts till ansvar, ansetts af högre rätt i annat mål icke vara straffbar, det synes vara obilligt, att, såsom af stadgandet att den dömda ej egde återkalla sitt förklarande att åtnöjas med det gifna utslaget, läser följa, den började bestraffningen icke finge afbrytas och den dömda kunna genom besvär vinna befrielse från det återstående straffet; hvarförutan jemväl, i händelse den dömdes omförmälda förklarande icke skulle utgöra hinder för honom att söka och vinna ändring i det meddelade utslaget, den begynta bestraffningen torde böra få afbrytas, derest den dömda inom besvärstiden öfverklagade utslaget;

att föreskriften i 3 §, enligt Högsta Domstolens omdöme, skulle dels leda till obillighet mot den dömda, i händelse det honom ålagda straff blefve af Hofrätt förhöjdt till straffarbete på lifstid, dels icke motsvara rättvisans kraf, i ty att, efter förslaget, fastän Öfverrätt ålagt straffarbete i stället för fängelse, den dömda ändock skulle icke allenast under tiden

för besvärs anförande mot Hofrättens utslag, utan äfven sedermera till följd af egna besvär få fortsätta det började fängelsestraffet och sålunda, oaktadt det utslag, som dömt honom dertill, blifvit ändradt, likväl kunna under längre tid och tilläfventyrs helt och hållet undgå förtjent, ålagdt, straff af svårare art;

att, äfven om giltig grund för förslaget bestämmelser, så vidt de angå häktad person, skulle, oaktadt här ofvan framställda anmärkningar, kunna emot Högsta Domstolens åsigt antagas bestå deri, att genom förslaget bereddnes möjlighet för den dömda att undgå en långvarigare förlust af sin frihet och för Staten att vinna minskning i kostnaderna för fångars underhåll, nämnda grund dock icke förefinnes i de fall, hvarom förslaget 5 § handlar, eller då den dömda ej är häktad i afbidan derå, att det angående honom gifna utslag skall vinna laga kraft;

att, om icke förty sådant stadgande, som 5 § innehåller, skall meddelas, skäl icke synas förekomma, hvarföre dels icke här, likasom i 1 §, undantag för tillämpningen gjorts i den händelse, att det utslag, hvarigenom till straff dömts, blifvit understäldt högre rätts pröfning, dels icke heller här, likasom i 2 §, bestämmelse meddelats derom, att den dömda ej må återkalla af honom gjordt förklarande, att han åtnöjes med det öfver honom fällda utslaget; samt slutligen

att förslaget i åtskilliga delar, enligt Högsta Domstolens tanke, icke är affattadt med önskvärd tydlighet, i hvilket afseende må erinras, *att* rubriken torde böra närmare, än nu är fallet, angifva förslaget innehåll; *att* tvekan med skäl läres kunna uppstå om rätta betydelsen af ordet: »må» i den uti 1:a momentet af förslaget 1 § förekommande satsen: »då må straffet genast gå i verkställighet» etc.; *att* lydelsen af 2:a momentet i 1 § möjligen skulle kunna gifva exsekutor anledning till förmodan, att han borde ingå i bedömande, huruvida det utslag, hvars verkställighet vore i fråga, blifvit *enligt lag* understäldt högre rätts pröfning; *att*, med hänsyn till de hittills angående straffs verkställighet antagna och i Kongl. Brevet den 16 December 1819 uttryckta grunder samt vid jemförelse af ingressen uti förslaget samt dess 2 och 5 §§, villrådighet i anledning af bestämmelsen att den dömda ej må återkalla gjordt förklarande att han åtnöjes med det öfver honom fällda utslag, torde kunna uppkomma derom, huruvida af berörda bestämmelse skall följa, att den dömda, som afgifvit sådant förklarande, förverkat rättighet att, det oaktadt, söka och kunna vinna ändring i utslaget och derigenom erhålla befrielse från den del af straffet, som må återstå, när högre rätts utslag fallit, eller endast

att straffet skall, ändå att den dömde förändrat vilja, verkställas; och att ordalydelsen af 5 § icke utmärker, att densamma ej skall afse svårare bestraffning, än fängelse eller straffarbete på viss tid.

På grund af det anförda ansåg Högsta Domstolen sig icke böra tillstyrka öfverlemnande till Riksdagen af ifrågavarande förslag.

Ex protocollo

N. Becker.

Transsumt af Protokollet öfver Justitie-departements-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott Fredagen den 28 Mars 1873,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Adlercreutz*,
 Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
 Statsråden: *Bredberg*,
 Berg,
 Friherre *Leijonhufvud*,
 Wærn,
 Wennerberg,
 Bergström,
 Friherre *Alströmer*,
 Weidenhielm,
 Justitieråden: Friherre *Leuhusen*,
 Wretman.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern anmälde i underdånighet, att sedan Kongl. Maj:t den 24 sistlidne Januari infordrat Högsta Domstolens yttrande öfver ett inom Justitie-Departementets Lagbyrå uppgjort förslag till Förordning angående straffs befordrande till verkställighet i vissa fall, Högsta Domstolen den 4 innevarande månad afgifvit det infordrade utlåtandet.

Efter att hafva redogjort för innehållet deraf yttrade Hans Excellens: Häkte, hvori någon, såsom misstänkt för brott, hålles, torde ej kunna anses såsom straff, utan endast såsom en för det allmänna rättstillståndets upprätthållande nödig säkerhetsåtgärd.

Häktningen kan således, om giltiga skäl dertill förefunnos, lika litet för den häktade, derest han varder om det angifna brottet förvunnen,

medföra någon rätt till minskning i det straff, lagen derå utsätter, som han, i händelse han ej kan om brottet öfvertygas, erhåller någon godtgörelse för den förlust af frihet, honom genom häktningen tillskyndats. Det kan emellertid ej förnekas, att denna frihets förlust för den häktade medför ett ofta känbart lidande och det måste således vara af vigt, ej blott att häktningsåtgärderna i möjligaste måtto inskränkas, utan ock att, der de ej kunna undvikas, det dermed förenade lidandet icke göres svårare och långvarigare, än det afsedda ändamålet oundgängligen kräfver. Genom de i nu gällande lag uppställda vilkor för häktning har man väl sökt förebygga, att en sådan åtgärd utan giltiga skäl vidtages, men i fråga om tiden för häktningens fortvaro synes man ej hafva fäst det afseende vid den häktades rättmätiga anspråk, dessa utan tvifvel förtjena. Detta gäller egentligen det fall, då den tilltalade, efter slutad ransakning, för det emot honom angifna brott blifvit dömd till frihetsstraff på viss tid, men, ehuru han förklarar sig nöjd med bestraffningen, likväl måste kvarhållas i ransakningshäktet, till dess utslaget, såsom laga kraftvunnet, kan till verkställighet befordras.

För att i någon mån förmildra denna obillighet stadgades genom Nådiga Brevvet den 16 December 1819 att, då en tilltalad, efter erhållen del af det angående honom gifna utslag, förklarar sig dermed nöjd och vid ett sådant förklarande förblifver, samt fråga ej heller eger rum om högre ansvar än hvartill dömdt blifvit, bör något hinder för verkställigheten af samma utslag icke möta deraf, att tiden för ändrings sökande ännu icke förflutit. Genom detta stadgande har den antyddas olägenheten dock endast högst ofullständigt blifvit afhulpen. Då nemligen verkställigheten gjorts beroende deraf, att fråga ej eger rum om högre ansvar, förlorar stadgandet all betydelse i de fall, då åklagare eller målsegande finna anledning att anföra besvär öfver utslaget, och i dessa, ej sällan förekommande, fall måste således fången under hela den tid, som förflyter innan slutlig dom hinner meddelas, i häktet kvarhållas, och det ökade lidande, som härigenom utan hans eget förvällande honom tillskyndas, kan mången gång, särdeles då han är dömd endast till någon kortare tids frihetsstraff, vara för honom känbare, än sjelfva straffet. Med anledning häraf och under erinran tillika, hurusom den frihet, genom det återopade stadgandet, lemnades fången, att ena dagen förklara sig med utslaget nöjd samt begynna straffets undergående, och andra dagen återkalla sitt förklarande och afbryta straffet, för att måhända, — hvarpå exempel ej sänkades, — en eller annan dag derefter ånyo förklara det han åtnöjde sig med utslaget och omigen börja straffets aftjenande, innebure ett gyckel, som förnärmade på en gång lagens anseende och

den verkställande maktens värdighet, har Riksdagens Justitie-ombudsman, i sin till grund för förslaget liggande underdåniga skrifvelse af den 31 Oktober 1870, hvilken i denna del nu af mig till slutlig handläggning anmäles, hemställt om borttagande ur 1819 års Nådiga Bref af de båda der för straffets bringande till verkställighet förutsatta vilkor, att den tilltalade *förblef* vid sitt förklarande att han med den ådömda bestraffningen åtnöjdes och att fråga icke vore om straffets *skärpning*; så att följaktligen det ådömda straffet skulle kunna verkställas så snart den dömde dermed förklarade sig nöjd, emot hvilket förfaringsätt Justitieombudsmannen ansåg den omständighet, att straffet möjligen, på grund af åklagares eller målsegrundades besvär, framdeles kunde blifva skärpt destomindre numera böra utgöra giltigt hinder, som fängelse och straffarbete utgjorde snart sagdt de enda straffarter, som ådömdes häktade personer, samt dessa straff icke allenast uteslutande mättes efter tiden, under hvilken de varade, så att förlängning af denna tid ensamt åstadkom deras skärpning, hvart i sitt slag, utan äfven stodo till hvarandra i ett sådant af lagen bestämdt förhållande, att ett verkställt fängelsestraff, om det sedermera, på grund af besvär, förvandlades till straffarbete, kunde efter gifna grunder anses motsvara en viss del af denna senare straffart. Den af Justitieombudsmannen sålunda uttalade och i den underdåniga skrifvelsen närmare utvecklade åsigt har i det nu föreliggande förslaget blifvit följd och tillämpad. Att emellertid nämnda åsigt, enligt hvilken ett utslag under vissa vilkor skulle kunna bringas till verkställighet, innan det ännu vunnit laga kraft, icke kunnat genomföras utan att i särskilda fall framkalla oegentligheter, ligger i sakens natur, men detta förhållande anser jag ej i och för sig utgöra tillräcklig grund för förslagets förkastande, helst de dermed förenade oegentligheterna endast undantagsvis komma i fråga, samt dessutom äro af underordnad vikt vid jämförelse med de stora olägenheter, hvilka, såsom ofvan blifvit antydt, enligt regeln åtfölja det nuvarande förfaringsättet.

Det torde dock härvid till en början böra tillses om icke de öfverklagade olägenheterna må kunna undanrödjas på något annat mera lämpligt sätt än nu blifvit föreslaget. I sådant hänseende skulle kunna ifrågasättas att låta den straffdömde, för den tid han, på grund af motpartens besvär, utan eget förvållande, hållits i häkte, tillgodonjuta något visst afdrag å det slutligen bestämda straffet. Härigenom skulle dock häktingen förlora sin nuvarande egenskap af en blott säkerhetsåtgärd och antaga karakteren af en verklig straffpåföljd, och om ett begånget brott finge till större eller mindre del anses med denna påföljd försonadt, skulle mängden gång den verkliga brottslige ej blifva svårare behandlad

än

än den, som lika med honom hållits häktad, men icke kunnat sakfällas. Utan uppoffring af nödig konsekvens torde man ej heller under vissa omständigheter kunna betrakta häktningen såsom straff, utan att äfven göra det under andra, och de fall då den skyldige komme att undgå all annan påföljd för sitt brott än den, som äfven den slutligen frikände fått vidkännas, skulle i betänklig mån ökas. Mera lämpligt synes mig då det nu föreslagna sättet vara. Häktningen i och för sig skulle derigenom lika litet som hittills komma att anses för en del af sjelfva bestraffningen; den dömda lemnades endast öppet att använda den tid, han i afvaktan på sin slutliga dom måste vara sin frihet beröfvad, till att undergå det genom första utslaget ådömda frihetsstraffet. Denna min åsigt har ej heller blifvit rubbad af de anmärkningar, Högsta Domstolen mot förslaget framställt och hvilka jag nu ber att få till granskning upptaga.

Då straffarbete och fängelse utgöra särskilda straffarter, utaf hvilka den svårare ej i allmänhet får öfvergå i den mildare, anser Högsta Domstolen härmed icke öfverensstämma att en till fängelse dömd person lemnas valfrihet att underkasta sig denna bestraffning innan ännu blifvit afgjort, om ej straffet af högre rätt kan komma att bestämmas till straffarbete, i hvilket fall han skulle komma att till fullo eller någon del försona sitt brott med en ringare straffart än hvartill han rätteligen gjort sig förfallen. Om än häri kan anses ligga någon oegentlighet, synes den mig dock ej vara af beskaffenhet att för undvikande deraf fången bör underkastas det ökade lidande, som för honom ovilkorligen måste uppstå, om med straffverkställigheten anstår till dess slutlig dom fallit, men han under tiden kvarhålls i häktet. Att, i händelse Underrättens dom fastställes, detta ökade lidande kan blifva känbarare än sjelfva straffet är redan antydt, och äfven om straffet skärpes till straffarbete synes mig rättskänslan i allt fall vida mindre förnärmas, om han fått i stället för en del af detta straff undergå fängelse under motsvarande längre tidrymd, än om straffarbetet varder till sitt fulla mått verkställt utan afkortning för den, detta mått måhända vida öfverstigande, tid, han efter ransakningens fullbordan, varit i afvaktan på det slutliga utslaget utan eget förvällande sin frihet beröfvad. Att undergånget fängelsestraff i vissa fall kan få afräknas å straffarbete, hvartill den brottslige gjort sig förfallen, är dessutom redan nu i lagen förutsatt. Om till exempel någon, sedan han blifvit till straff för ett brott dömd, varder öfvertygad att förut hafva föröfvat annat brott, skall han enligt 4 Kap. 9 § Strafflagen så dömas som hade han på en gång varit för båda brotten lagförd och skall vid straffets tillämpning afräknas hvad han af det förut ådömda

straffet redan undergått. Om nu detta bestått i fängelse, men det straff, han för båda brotten finnes rätteligen hafva förtjent, bestämmes till straffarbete, kommer ju en del af detta att anses aftjenadt genom det förut undergångna fängelset, och att på det af Högsta Domstolen förutsatta fall tillämpa enahanda grundsats synes mig således desto mindre böra möta betänklighet som något annat sätt icke blifvit uppgifvet, hvarigenom det erkändt obilliga i lagens nuvarande stadgande må kunna förmildras.

Den andra af de anmärkningar, som Högsta Domstolen framställt, går derpå ut, att straffets verkställande, innan utslaget vunnit laga kraft, skulle, ehuru det skett med den dömdes eget begifvande, likväl komma att blifva för honom menligt, i händelse Öfverrätten på grund af rättgångsfel eller annan dylik orsak undanröjde det förra utslaget och visade målet åter till ny ransakning, hvarefter, på grund af ny utredning i målet, den tilltalade blefve frikänd eller ansedd skyldig till lindrigare straff än det förut ådömda. Detta af Högsta Domstolen förutsatta fall, då en för brott dömd, som sjelf ej klagat öfver straffet, ändå skulle, till följd af motpartens besvär, komma att njuta lindring i eller befrielse från det förut ådömda straffet, synes emellertid kunna räknas till sådana sällsynta undantag, hvilka vid bestämmande af regeln för straffs verkställighet gerna kunna lemnas å sido. Den, som genom utslag, hvilket emot honom vunnit laga kraft, blifvit dömd till straff, lærer väl icke kunna anses hafva någon laglig rätt att vinna befrielse från dettas undergående, och om han med fri vilja underkastar sig detta, lærer han ej kunna klaga öfver rättsförmåelse, äfven om, såsom Högsta Domstolen antagit, han derigenom skulle komma att gå i mistning af den lindring i straffet, som endast var en följd af hans motparts missnöje med utslaget.

För den händelse ett på viss tid ådömdt frihetsstraff, som med den dömdes begifvande blifvit satt i verkställighet, sedermera skulle af högre Rätt blifva skärpt till straffarbete på listid anser Högsta Domstolen äfven härigenom en obillighet mot den dömdes ega rum. Denna skulle då bestå deri, att den dömdes under tiden emellan de båda utslagen, i stället för att blott hållas i ransakningshäkte, fått undergå fängelse eller straffarbete. Skilnaden emellan häkte och fängelse torde dock vara alltför obetydlig för att genom det enas utbytande mot det andra något ökad lidande kan anses hafva blifvit den dömdes tillskyndadt. Äfven i det fall, då han under mellantiden hållits till straffarbete, har ej något värre inträffat, än som skulle hafva skett om det straff, som slutligen pröfvas lagligt, blifvit redan af första domstolen tillämpadt och genast gått i verk-

ställighet, och den olägenhet, som härigenom någon gång kan, med den dömdes eget begifvande, komma att vederfaras honom, synes således icke i någon mån kunna jämföras med den, som nu i de mera vanliga fallen att äfven i den högre rättens utslag fängelsestraffet bestämes till viss tid, honom mot hans vilja tillskyndas derigenom, att med straffets verkställande måste anstå till dess Öfverrättens utslag fallit. Att åter, för det af Högsta Domstolen anmärkta fall, att Öfverrätt ålagt straffarbete i stället för fängelse, den dömden enligt förslaget skall icke allenast under tiden för besvärns anförande mot Öfverrättens utslag, utan äfven sedermera till följd af egna besvär få fortsätta det började fängelsestraffet, torde närmast böra följa af sjelfva tillåtelsen att, innan underrättens utslag vunnit laga kraft, börja undergåendet af det derigenom ådömda straff.

Såsom ett ytterligare skäl för sitt afstyrkande af förslaget har Högsta Domstolen erinrat att om den dömden, sedan han förklarats sig nöjd med utslaget, men innan besvärstiden gått till ända, skulle på grund af något i högre rätt meddeladt utslag, genom hvilket den gerning, för hvilken han blifvit dömd, skulle förklarats straffri, eller af annan orsak skulle finna giltig anledning att, med frångående af sitt förra förklarande, söka ändring i utslaget och sålunda möjligen vinna befrielse från den återstående delen af straffet, det skulle innefatta en obillighet att, såsom förslaget antydde, vägra honom denna förmån. Ej heller i denna anmärkning anser jag mig kunna instämma. Att en part, som icke begagnat sig af det honom lemnade rådrom för ett utslags öfverklagande, sedermera kan finna anledning att ångra denna sin underlåtenhet, lär ej kunna undvikas, huru långt det honom lemnade rådrommet varit. Någon gräns för detta måste dock bestämmas, och att utsträcka denna gräns längre än parten sjelf anser sig behöfva synes ej vara af omständigheterna påkalladt. När fången sjelf förklarar sig med det om honom fällda utslag nöjd, synes mig, under förutsättning att nödiga garantier gifvas att förklarandet ej skett af öfverilning, något hinder ej böra möta att anse utslaget mot honom lagakraftvunnet, och om han sedan ångrar sitt förklarande, torde han ej hafva mera skäl till klagan än i händelse denna ånger inträffat några dagar senare, då äfven den i lag fastställda besvärstiden gått till ända.

Slutligen har Högsta Domstolen anmärkt, att äfven om giltig grund för förslagets bestämmelser, såvidt de anginge häktad person, skulle kunna antagas bestå deri, att genom förslaget bereddes möjlighet för den dömden att undgå en långvarigare förlust af sin frihet och för staten att vinna minskning i kostnaderna för fångars underhåll, nämnda grund dock icke förefunnes i de fall, hvarom förslagets 5 § handlar, eller då

den dömde ej är häktad i afbidan derå att det angående honom gifna utslag skall vinna laga kraft. Befogenheten af denna anmärkning vill jag icke bestrida, hvadan omförmälde §, hvilken torde hafva tillkommit endast för åstadkommande af en viss yttre likformighet i afseende å förfaringssättet i mål, som röra häktade och andra, synes böra ur förslaget utgå. Men i öfrigt finner jag Högsta Domstolens utlåtande ej föranleda vidare ändringar, än att, för åstadkommande af större bestämdhet och tydlighet, redaktionen på ett par ställen underkastas någon jemkning; och får jag alltså i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagens antagande framlägga följande förslag till

Förordning angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke lagakraftegande utslag.

Uppå tillstyrkan af Statsrådets öfrige Ledamöter täcktes Hans Maj:t Konungen lemna bifall till hvad Hans Excellens Herr Justitie-statsministern, såsom ofvan omförmälde, hemställt, samt förordna att Proposition i ämnet af den lydelse, bilagan A. till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
C. J. Björkman.